

ВІДГУК

закордонного наукового консультанта на дисертаційну роботу Зайнеттінової Динари Болатівни на тему «Ефективність застосування імуномодулюючих та протимікробних препаратів при лікуванні корів хворих на мастит», представлену до дисертаційної ради з захисту дисертацій на присудження ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 6D12010 дослідницький університет»

Успішному відтворенню стада і зростання продуктивності худоби значною мірою перешкоджають захворювання вимені у корів, внаслідок чого господарства зазнають великої економічної шкоди. Ліквідація та ефективна профілактика маститу є одним з основних резервів збільшення поголів'я худоби та підвищення його продуктивності. Захворювання вимені у корів може бути зумовлене різними причинами, насамперед неповноцінним або недостатнім годівлею, поганим доглядом, неправильним вмістом і використанням тварин, внаслідок різних хвороб статевих органів, які з'являються найчастіше під час пологів та післяпологовий період. Також привертає до виникнення захворювань недотримання ветеринарно-санітарних правил. Позитивні результати у боротьбі з маститами маткового поголів'я можна отримати шляхом здійснення комплексу загальногосподарських, зоотехнічних та ветеринарних заходів, які необхідно проводити систематично, повсякденно, вміло застосовуючи досягнення науки та досвід передових господарств. За останні роки нові скотарні та доїльні зали були побудовані в ряді господарств, серед яких, є к/х «Бальке» Бірлікського сільгосп округу, та «Калиханұли» Глухівського сільгосп округу, Бескарагайського району, і к/г «Маді-Р» Знамянського сільгосп округу м. Сімей, що позитивно відбивається на показниках молочної продуктивності.

Наукова робота, що робить істотний внесок у розвиток науки, а важливість тематички досліджень добре розкрита, результати дослідження показують актуальність виявлення нових критерій діагностики, як клінічних, так і прихованих патологій вимені корів.

У виконаній роботі на основі клінічних та лабораторних досліджень, що ґрунтуються на нормативних правових посиланнях вітчизняного виробництва, сформульовані висновки дисертації, орієнтовані на лікування різних форм маститу. Запальні процеси, що протікають у молочній залозі, змінюють фізичні, хімічні властивості молока, що призводить до величезної шкоди у виробництві молочних продуктів. У зв'язку з чим лікування різних форм маститів робить значний внесок у науку. Поширення хвороби вимені серед корів завдає величезної шкоди скотарству, тому нові вітамінні, імуномодулюючі препарати «Дороб», «Дорок-К» та антимікробний препарат «НітРиб», застосовані вищевказаних господарствах патентовані: корисна модель № 4272, №8213, №8104, та патенті розкривають важливість роботи.

Наукова робота, відбір проб та практичні випробування проводилися на базі сільськогосподарських формувань Бескарагайського району к/х «Бальке», к/х «Каліканули», к/х «Маді-Р», опрацьовані на кафедрі «Ветеринарія» університету імені Шакаріма м. Сімей, лабораторії ветеринарної акушерства та гінекології та наукового центру в «Агротехнопарку» з вересня 2017 року до липня 2020 року. У ході виконання дисертаційної роботи здобувач виявила високий ступінь самостійності, вивчила та проаналізувала значну кількість теоретичних та практичних джерел, необхідних для проведення досліджень.

Результатом дослідження став моніторинг щодо поширення прихованого та клінічного маститу в к/х «Бальке», к/х «Каліканули», к/х «Маді-Р». Виявлено причини виникнення маститу. Розроблено схему лікування із застосуванням антимікробних та імуномодуючих препаратів з урахуванням видів маститу. Обґрунтовано вони патентними, введенням їх у виробництво.

Зміст дисертаційної роботи повністю відображає мету та завдання дослідження, які були складені згідно з темою «Ефективність застосування імуномодуючих та протимікробних препаратів при лікуванні корів хворих на мастит».

Положення, що виносяться, на захист доведено отриманими результатами наукових досліджень. Основні результати дисертацій викладено в 13 наукових статтях. У тому числі 4 (чотири) статті у наукових журналах, рекомендованих комітетом з контролю у сфері освіти та науки Міністерства освіти і науки РК. *Veterinary Sciences Vet. Sci.* 2022, 9 (8), 398. *American Journal of Animal and Veterinary Sciences.* 2023 DOI:10.3844/ajavsp. 2023.1-12 (Викладено 2 (дві) статті з імпаکت - фактором вище нуля, що входять до бази Web of Science і Scopus.

Метою дослідження є визначення ефективності імуномодуючих та протимікробних препаратів, ефективних для лікування вимені корів у господарствах у корів клінічними, лабораторними та біофізичними методами обстеження.

Мета та завдання виконаної роботи відповідає темі дисертації. Висновки дисертації відображені у всіх поставлених завданнях дослідження, отримані результати спрямовані на вирішення практичних та наукових завдань дисертаційного дослідження.

Кожен розділ, структура та зміст дослідницької роботи характеризує унікальність внутрішнього змісту та висновків у рамках лікувальних заходів, що передбачають клінічні, лабораторні дослідження вимені.

Дисертація являє собою самостійно, високо кваліфіковано, грамотно виконану наукову працю, яка за актуальністю, цілями та завданнями, науковою новизною, отриманими результатами та практичною значимістю відповідає до вимог, що пред'являються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії (PhD)

Висновок.

Рішення зарубіжного наукового керівника - клопотати перед Комітетом із забезпечення якості у сфері освіти та науки МОН РК для присудження докторанту Зайнеттінової Динарі Болатівні ступеня доктора філософії (PhD).

Зарубіжний науковий керівник:

доктор ветеринарних наук, професор

завідувач кафедри акушерства, гінекології

та біотехнології відтворення тварин ім. Г.В. Зверєвої

Стефанік В.Ю.

16.08.2024.

6D120100 - «Ветеринариялық медицина» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған Зайнеттинова Динара Болатовнаның «Желінсаумен ауырған сиырларды емдеуге иммуномодульдеуші және микробқа қарсы препаратты қолданудың тиімділігі» тақырыбындағы диссертациясына берілген шетелдік ғылыми кеңесшінің

ШІКІРІ

Табындағы малдардың көбеюі мен мал өнімділігінің жоғарлауына сиырлардың желін ауруы айтарлықтай кедергі келтіреді, нәтижесінде шаруашылықтар үлкен экономикалық шығынға ұшырайды. Мал басын көбейту мен оның өнімділігін арттырудың негізі желінсауды жою және алдын алуды тиімді жүргізу болып табылады. Сиырлардың желін аурулары ең алдымен жеткіліксіз және құнарсыз азықтандыру, күтімнің нашар болуы, жануарларды дұрыс күтіп-бақтау, ұстамау және пайдалану, әсіресе туу және туғаннан кейінгі кезеңде пайда болатын жыныс мүшелерінің әртүрлі ауруларының себептерінен пайда болуы мүмкін. Сондай-ақ, ветеринарлық-санитарлық ережелерді сақтамаудан да туындауы мүмкін. Желінсауға қарсы жүргізілетін күрес шараларын ғылымның жетістіктері мен озық шаруашылықтардың тәжірибесін шебер қолдана отырып, жүйелі, күнделікті жүргізілуі қажет жалпы шаруашылық, зоотехникалық және ветеринарлық іс-шаралар кешенін жүзеге асыру арқылы оң нәтижелерді алуға болады. Соңғы жылдары бірқатар шаруашылықтарда, олардың ішінде Бірлік ауыл шаруашылығы округінің «Балке» шаруашылығы, Бесқарағай ауданы Глуховка ауыл шаруашылығы округінің «Каликанулы» және Семей қаласының Знаменский ауыл шаруашылығы округінің «Мади-Р» шаруашылықтарында жаңа мал қоралар мен сауу залдары салынып, сүт өнімділігінің көрсеткіштеріне оң әсерін берген.

Ғылыми жұмыс ғылымның дамуына айтарлықтай үлес қосып және зерттеу тақырыбының маңыздылығын ашып, зерттеу нәтижелері сиырлардың желінінің клиникалық және жасырын патологияларын диагностикалаудың жаңа критерийлерін анықтаудың өзектілігін көрсетеді.

Отандық өндірістің нормативтік құқықтық сілтемелеріне негізделген клиникалық және зертханалық зерттеулер негізінде жасалған жұмыста желінсаудың әртүрлі формаларын емдеуге бағытталған диссертацияның қорытындылары тұжырымдалған. Сүт безінде болатын қабыну үрдістері сүттің физикалық, химиялық қасиеттерін өзгертіп, сүт өнімдерінің өндірісінде үлкен шығын келтіреді. Осыған байланысты желінсаудың әртүрлі формаларын емдеу ғылымға айтарлықтай үлес қосады. Сиырлар арасында желін ауруының таралуы мал шаруашылығына үлкен зиян келтіреді, сондықтан жоғарыда аталған шаруашылықтарда қолданылатын жаңа, дәрумендік, иммуномодульдеуші препараттарды «Дороб», «Дорок-К» және микробқа қарсы «Нитриб» препаратын патенттеп: пайдалы модель № 4272, №8213, №8104 алып, қолданып, жұмыстың маңыздылығын ашты.

Отандық өндірістің нормативтік құқықтық сілтемелеріне негізделген клиникалық және зертханалық зерттеулер негізінде жасалған жұмыста маститтің әртүрлі формаларын емдеуге бағытталған диссертацияның

қорытындылары тұжырымдалған. Ғылыми жұмыстар, сынағаларды іріктеу және тәжірибелік сынақтар Бесқарағай ауданы Абай облысының ауыл шаруашылығы құрылымдарының базасында «Балке» ш/қ, «Каликанулы» ш/қ, «Мади-Р» ш/қ, Семей қаласының Шәкәрім атындағы университетінің «Ветеринария» кафедрасында, ветеринариялық акушерлік және гинекология зертханалары және «Агротехнопарктегі» ғылыми орталықта 2017 жылғы қыркүйек айынан 2020 жылдың шілде айына дейін жүргізілді. Диссертациялық жұмысты орындау барысында ізденуші дербестіктің жоғары дәрежесін көрсетті, зерттеу жүргізу үшін қажетті теориялық және практикалық дереккөздердің едәуір санын зерттеді және талдады.

Жасырын және клиникалық желінсаудың «Балке», «Каликанулы», «Мади-Р» шаруашылықтарында таралуы бойынша мониторинг жүргізіліп, зерттеу нәтижесі алынды. Желінсаудың себептері анықталды. Желінсаудың түрлерін ескере отырып, микробқа қарсы және иммуномодулеуші препараттарды қолдану арқылы емдеу схемасы жасалды. Олар патенттермен, оларды өндіріске енгізумен негізделген.

Диссертациялық жұмыстың мазмұны зерттеулердің мақсаты мен міндеттерін толық көрсететін «Желінсауды ауырған сиырларды емдеуге иммуномодулеуші және микробқа қарсы препаратты қолданудың тиімділігі» атты тақырыбына сәйкес жасалған.

Жұмыстың негізгі нәтижелері бойынша 13 ғылыми мақалалар жарияланды. Соның ішінде ҚР Білім және ғылым министрлігінің Білім және ғылым саласындағы бақылау комитеті ұсынған ғылыми журналдарда 3 (үш) мақала. *Veterinary Sciences Vet. Sci.*2022, 9 (8), 398. *American Journal of Animal and Veterinary Sciences.*2023 DOI:10.3844/ajavsp.2023.1-12 (Web of Science және Scopus базасына кіретін, импакт- факторы нөлден жоғары 2 (екі) мақала баяндалды.

Зерттеу жұмысының мақсаты клиникалық, зертханалық және биофизикалық зерттеу әдістерімен желінсауды анықтап, сиырлардың желінін емдеуде иммуномодулеуші және микробқа қарсы препараттардың тиімділігін анықтау болды.

Атқарылған жұмыстың мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сай. Диссертацияның қорытындылары зерттеудің барлық міндеттерінде көрсетілген, алынған нәтижелер диссертациялық зерттеудің тәжірибелік және ғылыми міндеттерін шешуге бағытталған.

Зерттеу жұмысының әрбір бөлімі, құрылымы мен мазмұны желінді зерттеудің клиникалық, зертханалық әдістерін қарастыратын және емдеу шараларын жүргізу шеңберіндегі диссертацияның ішкі мазмұны мен тұжырымдарының бірегейлігін сипаттайды.

Диссертация өзектілігі, мақсаттары мен міндеттері, ғылыми жаңалығы, алынған нәтижелері және тәжірибелік маңыздылығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін диссертацияларға қойылатын талаптарға сәйкес келетін дербес, жоғары білікті, сауатты орындалған ғылыми еңбек болып табылады.

Қорытынды

Докторант Зайнеттинова Динара Болатовна өзінің ғылыми жетістіктерімен және зерттеу жұмысын меңгеру деңгейімен 6D120100 Ветеринариялық медицина мамандығы бойынша философиялық докторы (PhD) дәрежесін алуға толығымен лайық деп санаймын.

Шетелдік ғылыми кеңесші:

ветеринария ғылымдарының докторы, профессор

Г. В. Зверева атындағы акушерлік

гинекология және көбеюдің биотехнологиясы

кафедрасының меңгерушісі

/қолы/ Стефаник В.Ю.